

Õiguskantsler

Direktor Kermo Päll
Harku ja Murru Vangla
harkujamurruv.info@just.ee

Teie 17.03.2014 nr 2-1/14/296-2

Meie 31.07.2014 nr 7-7/140144/1403258

**Korduv soovitus õiguspärasuse ja hea halduse tava järgimiseks
Harku ja Murru Vangla Harku territooriumi järelkontrollkäik**

Austatud härra direktor

Õiguskantsleri nõunikud viisid 19.11.2013-21.11.2013, 25.11.2013-26.11.2013 ja 03.01.2014 läbi etteteatatud kontrollkäigu Harku ja Murru Vangla Harku territooriumile. Kontrollkäigu tulemusel edastas õiguskantsler 31.01.2014 soovituse nr 7-7/140144/1400481. Harku ja Murru Vangla vastas soovitusele 17.03.2014 kirjaga nr 2-1/14/296-2 (edaspidi lühidalt vangla vastus).

Hindamaks valikuliselt¹ 31.01.2014 tehtud soovituste täitmist, viisid õiguskantsleri nõunikud 01.07.2014 läbi ette teatamata järelkontrollkäigu Harku ja Murru Vangla Harku territooriumile. Järelkontrollkäigul külastati kinnipeetavate eluhoonet, seda ümbritsevaid jalutusalasid, vangla raamatukogu ja emade-lastete osakonda. Samuti tutvusid õiguskantsleri nõunikud füüsilise jõu, teenistusrõlva, erivahendi või ohjeldusmeetme kasutamist kajastavate protokollidega, mis olid koostatud ajavahemikul 01.02.2014-01.07.2014.

31.01.2014 kirjas soovitas õiguskantsler muu hulgas varustada kinnipeetavate eluhoone kõrval asuv jalutusaedik ilmastiku eest kaitsvate meetmetega (nt osaliselt katta varikatusega, varustada seinaga, mille varju tuule eest peituda jms). Vangla vastuses on nenditud, et jalutusaedik on varustatud katusega, ent seina rajamist vangla veel kaalub.

Järelkontrollkäigul ilmnes, et jalutusaedikut osaliselt kattev katus on tõepoolest rajatud, ent samas on omajagu muutunud värskes õhus viibimise korraldus. Nimelt kasutatakse värskes õhus viibimise võimaluse tagamiseks lisaks jalutusaedikule ka eluhoonet ümbritsevat ala. Jalutusaedikus jalutavad vaid suitsetavad kinnipeetavad ning meessoost mittersuitsetajad kasutavad värskes õhus viibimiseks jalutusaediku ja eluhoone vahele jäävat ala ning naissoost mittersuitsetajad ja noored hoone teise (Paldiski mnt poole jääva) otsa ümber olevat ala. Tuule eest varjumiseks on meessoost mittersuitsetajatel võimalik tõmbuda eluhoone seina äärde, ent vihma jms sademete eest saab peituda vaid jalutusaediku värava juures ja eluhoone ukse juures olevate nappide varikatuste alla. Istumisvõimaluseks meessoost mittersuitsetajatele on mõned improviseeritud pingid, mille kohal aga ei ole sademete eest kaitsvat katust. Naissoost mittersuitsetajate jalutamisalal on samuti võimalik tuule eest varjuda eluhoone seina ääres ning

¹ Valik tehti juhindudes sellest, kuivõrd võimaldas järelkontrollkäigu formaat ühe või teise soovituse järgimist hinnata.

sademetest vaid eluhoone ukse kohal oleva napi katuse all. Asjaolusid hinnates ei saa pidada tõenäoliseks, et eluhoone uste kohal olevate varikatuste alla mahuks üle kümnekonna inimese.

Ei ole tarvidust korrata üle 31.01.2014 soovitusel toodud argumentatsiooni seoses värskes õhus viibimiseks kasutatavate alade varustamisega istepinkide ning ilmastiku eest kaitsvate meetmetega. **Seepärast piirdun korduva soovitusel Harku ja Murru Vanglale varustada eluhoone ümbruses asuvad jalutusalad (mõlemal pool eluhoone otstes paiknevad jalutusalad ning jalutusaedik) ilmastiku eest kaitsvate meetmetega ja küllaldaste puhkamisvõimalustega. Soovitan jätkuvalt rajada jalutusaedikusse tuule eest varju pakkuv sein, ning eluhoone otstes olevatesse jalutusaladesse paigutada küllaldaselt istepinke (olulised eriti just eakate kinni peetavate isikute jaoks) ning varustada eluhoone otstes asuvad jalutusalad piisaval määral katusega, et kõik ühekorraga jalutavad isikud saaksid varjuda sademetest.**

Õiguskantsler andis ka soovitusel seoses füüsilise jõu, teenistusrelva, erivahendi või ohjeldusmeetme kasutamist kajastavate protokollide (edaspidi lühiduse huvides ka protokollid) vormistamisega. Õiguskantsler soovitas protokollides talletada täpsemalt neid faktilisi asjaolusid (kinni peetava isiku käitumine), mis tingisid vahetu sunni rakendamise ja selle jätkamise või siis viidata protokollis selgesõnaliselt, kus vastav kirjeldus leitav on. Samuti soovitas õiguskantsler hoolikamalt dokumenteerida tervishoiutöötaja tegevust kinni peetava isiku tervise seisundi kontrollimisel pärast vahetu sunni rakendamist ning iseäranis rõhuasetusega tervisekontrolli teostanud isiku ja kontrolli täpse toimumisaja talletamisele.

Õiguskantsler viitas oma soovitusel põhistades ka vajadusele teostada kinni peetava isiku tervise seisundi kontroll võimalikult kohe pärast vahetu sunni rakendamist. Isiku tervise seisundi võimalikult kiire kontrollimine ja vajadusel talle arstiabi osutamine on oluline kinni peetava isiku, kelle suhtes vahetut sündi rakendati, põhiõiguste tagamiseks, samuti aitab see hilisema vaidluse korral välistada võimaluse, et sunni rakendamise lõppemise ja tervisekontrolli tegemise vahele jääval ajavahemikul saab isik muudel asjaoludel vigastada ning riigivõim ei suuda veenvalt tõendada, et vigastused ei ole tekkinud vahetu sunni rakendamisel.

Muret tekitab asjaolu, et vahetu sunni rakendamise juhtumite sagedus näib Harku ja Murru Vanglas olevat tõusnud (2014. poole aasta jooksul on protokolle vormistatud oluliselt enam kui kogu 2013. aastal). Tunnustada tuleb samas vangla tegevust vahetu sunni rakendamist tinginud asjaolude kirjeldamisel ning ses osas on edasiminekuks olnud ilmne. Samuti on mõnevõrra üksikasjalikumalt dokumenteeritud tervishoiutöötaja poolt isiku tervise seisundi kontrollimist ja varustatud vastavad kirjed kontrolli läbiviija nimega.

Siiski võib kontrollitud protokollidega seoses teha jätkuvalt mõningaid etteheiteid. Nagu öeldud, on tervisekontrolli toimumise talletamine protokollidesse muutunud iseenesest korrektsemaks, ent vähemalt ühel juhul jääb protokollist mulje, nagu oleks tervishoiutöötaja pidanud vajalikuks teostada tervisekontrolli juba kas enne vahetu sunni rakendamise lõppu või hoopiski palju hiljem. Nimelt ilmneb 17.05.2014 protokollist nr 12, et kinni peetava isiku suhtes rakendati vahetut sündi (füüsilist jõudu ja käeraudu) 17.05.2014 kella 21.25-21.55-ni. Tervishoiutöötaja on tervisekontrolli ajaks märkinud 21.50, ehk siis kas 5 minutit enne käeraudade eemaldamist või vähemalt pea ööpäev pärast vahetu sunni rakendamist. Tervishoiutöötaja kande sisu osutab küll sellele, et ta kontrollis isiku seisundit pärast käeraudade eemaldamist ja seega võib olla tegemist ka protokollis vastukäivate andmete eksikombel kandmisega, ent ometi on sel juhul tegemist segadusttekitava vastuoluga, mida sedalaadi dokumendis ei tohiks esineda. Samas on võimalik, et tegemist on ka nt mõne järgneva päeva kellaajaga ja vahetu sunni rakendamise ning tervisekontrolli vahele jäi minimaalselt terve ööpäev, kuna kuupäeva meediku tervisekontrolli kande juures ei ole.

Süsteemsem probleem näibki olema see, et meediku poolt vahetu sunni järel kinni peetava isiku tervises seisundi kontrollimise ja vahetu sunni rakendamise lõpu vahele jääb ülemäära pikk ajavahemik. Nii nähtub näiteks 20.02.2014 protokollist nr 6, et isiku suhtes kasutati 20.02.2014 kella 11.35 paiku füüsilist jõudu, sundimaks teda minema oma kambrisse. Protokollist ja lisamaterjalidest selgub, et kinni peetav isik oli enne vahetu sunni kasutamist üritanud eemaldada randmetel olevatelt haavadelt õmblusi ning üritas uut enesevigastamist. Meedik kontrollis lahtiste ja veritsevate haavadega isikut mingil põhjusel alles kell 16.00, ehk vähemalt 4 tundi pärast sunni rakendamist. Jääb loota, et tegemist on sama päeva (s.o 20.02.2014) kellaaajaga, kuna kuupäeva meediku kande juurde ei ole märgitud.

12.05.2014 protokollist nr 11 nähtub, et 12.05.2014 ajavahemikul 14.53-15.58 kasutati kinni peetava isiku suhtes käeraudu, ent meedik on isiku tervises seisundit kontrollinud kell 20.30 ning taas pole ühemõtteliselt sedastatav, kas tegemist on sama kuupäeva kellaaajaga.

Taas nendin, et ei ole tarvidust üle korrata õiguskantsleri 31.01.2014 soovitusel toodud argumente ja põhjustusi vahetu sunni rakendamise protokollide vormistamist puudutavates küsimustes.

Seega märgin vaid lühidalt, et meediku teostatav isiku kontroll pärast relva, ohjeldusmeetme, erivahendi või füüsilise jõu rakendamist täidab oma eesmärgi (nii kinni peetava isiku huvidest kui vanglateenistuse huvidest lähtuvalt) kõige paremini juhul, kui see toimub võimalikult kohe pärast vahetu sunni rakendamist. Olukorras, kus vanglas on olemas pidevalt tegutsev meditsiiniteenistus, ei saa pidada piisavaks, kui meedik kontrollib vahetu sunni rakendamise järel isiku tervises seisundit alles tunde (või ka päevi – meedikute kanded ei võimalda endiselt alati sedastada, millisel kuupäeval kontroll toimus) pärast sunni rakendamise lõppu või ka enne sunni rakendamise lõppu. Seda iseäranis juhtudel, mil isik võib vajada kohest arstiabi nt lahtiste haavade tõttu.

Annan eeltoodu põhjal soovitusel korraldada isiku, kelle suhtes rakendati füüsilist jõudu, teenistusrelva, erivahendit või ohjeldusmeetmet, tervisekontroll võimalikult vahetult pärast vahetu sunni kohaldamise lõppu. Samuti teen korduva soovitusel hoolikamalt dokumenteerida tervisekontrolli läbi viinud meediku tegevust, et protokollist nähtuks lisaks meediku nimele ka kontrolli teostamise kuupäev ja kellaaeg.

Õiguskantsler soovitas realiseerida plaanid soetada naissoost kinni peetavatele isikutele kasutamiseks föönid ning leida vangla töökorralduse muutmise kaudu lahendus kinnipeetavate eluhoones viibivate kinni peetavate isikute hügieeniprotseduuride probleemidele. Samuti soovitas õiguskantsler ka otsida võimalusi vangla eluhoonesse või selle vahetusse lähedusse uute isikliku hügieeni tagamiseks vajalike ruumide rajamiseks. Vangla selgitas oma vastuses, et Harku ja Murru Vangla on muutnud päevakava selliselt, et kinnipeetavatele jääks hommikul ajal hügieeniprotseduurideks senise 20 minuti asemel 45 minutit. Samuti on eluosakonda paigaldatud föönid. Vanglateenistus lubas otsida ka alternatiivseid lahendusi ning eelkõige kaaluda täiendava pesemisruumi loomist eluosakonda.

Järelduskäigul ilmnes, et föönid on naissoost kinni peetavate isikute eluruumidesse kinnipeetavate eluhoones paigutatud. Täiendava pesuruumi rajamiseks ei olevat vanglateenistuse hinnangul võimalusi ning ka vajadust. Nimelt näitas hommikul ajal hügieeniprotseduurideks mõeldud ruumide kasutuse analüüs, et järjekord hügieeniprotseduuride tegemiseks püsis kuni 30 minuti vältel protseduurideks ette nähtud maksimaalsest 45-minutilise ajaperioodist.

Kahjuks ei võimaldanud järekontrollkäigu formaat vangla töökorralduse muudatuse kaudu hügieeniprotseduurideks ette nähtud ruumide kasutamise probleemide lahendamises küllaldase kindlusega veenduda. Seepärast nendin, et õiguskantsler jälgib hügieeniprotseduurideks mõeldud ruumide kasutamist Harku ja Murru Vangla Harku territooriumil ka edaspidi ning soovitan ka vanglal hügieeniprotseduurideks mõeldud ruumide kasutust võimalike probleemide taastekkimise ennetamiseks järjepidevalt analüüsida ning vajadusel taas kaaluda uute isikliku hügieeni tagamiseks vajalike ruumide rajamist. Uute ruumide rajamise vajadus muutub ilmselt iseäranis aktuaalseks juhul, kui uue Tallinna Vangla hoonetekompleksi valmimise kavandatav tähtpäev peaks edasi nihkuma.

Lõpetuseks märgin, et tunnustust väärrib, et vanglateenistus oli järginud õiguskantsleri soovitusi varustada kahekordsed voodid ülemisele voodile ronimist hõlbustavate vahenditega (kõik nähtud kahekordsed narid olid varustatud redelitega). Samuti oli vangla raamatukogus asuva arvuti vahendusel võimalik tutvuda õigusaktide ja kohtulahenditega.

Austatud härra direktor, ootan käesolevas kirjas toodud soovitude osas Teie seisukohti ja tagasisidet võimalusel hiljemalt 01.09.2014.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Hent Kalmo
õiguskantsleri asetäitja-nõunik
õiguskantsleri volitusel

Koopia: Justiitsministeerium (info@just.ee)